

B1824.

UNGRU KRAHV

EHK

NÄCKMANSGRUND

HIIU JUTT SUUREST RAHUST
VII LOOS, EPILOOGIGA
67 STANZIS

KIRJUTANUD

V. RIDALA

H. a. Eesti kirjanduse teatmis- ja arvustamiseks.

Osaküsimus „Noor-Eesti Kirjastus“

UNGRU KRAHV

EHK

NÄCKMANSGRUND

Дозволено военною цензурою — Юрьевъ, 21 декабря 1915 г.

Eesti Kirjanikkude Seltsi „Noor-Eesti“ toimetus nr. 44.

55658

J. Mällo trükk, Rüütli uul. 4.

ESIMENE LUGU.

On läinud mitu päeva, mitu ööd,
ja mitu nädalat ja mitu kuud,
ja jatkunud kesk tüünt on argifööd.
Ja vaevalt kohkanud on ranna puud,
ehk kastund adrud, meriajud muud.
Ja kustunud on kilged, ranna leed.
Kui merikoer ei ole avand suud
all Näki-Neelus, maa pool sõidu teed,
kus tormi aegu hulisevad mustad veed.

Jo valvel mitu ööd on istund krahv,
kuulm kortsus, meri õine silme ees,
ja kõrval vana Andres, kipper vahv.
Nõrk tuli vaevalt loidab kivilees,
rumm helgib mustjalt laual kannu sees.
Ei kilgeid ole lasknud panna ta.
Kui öö, nii tume mõtteis istub mees
ja piilub läbi pimeduse vaa,
ja üle tühja ranna, õise musta maa.

Krahv p̄arib vanalt Andreselt, mis lood
on k̄aimas rahva keskel siin ja s̄aäl;
mis kipper kuulnud k̄ulas teispool sood;
kas m̄arka n̄ahtud merel, Tõivemael,
ja mis neist arvab vana rahva aäl;
kas muile teadmata on veris̄uud,
mis ranna liiva maetud õõde vael;
kas katkemata saladuse r̄uud,
ja mida teha, p̄uuda, ūritada n̄uud.

Ja kipper jutustab, mis mõtleb ilm
neist kilgeist, m̄arkidest, mis n̄ahtud siit;
ja terast v̄algatab ta kuri s̄ilm.
Krahv olla nõid, kord s̄aälpool M̄aep̄aä hiit
ta n̄ahtud Ōelaga, sest s̄ündind liit!
Kuid olla ūks, kes saladuse teab!
See vana kalamees, to Ranna Tiit,
kes krahvi vihkab, krahvi p̄ohjab, neab
ja õõse salaja ehk varitsejud seab.

Siis peidab võigas vari krahvi n̄ao.
Ta otsal tõmbleb vihas sinav soon,
„Haakrikku, kulda saad sa ohtra j̄ao,
kui Tiidu tabad, et ta ūles poon,
niid kuida raiped muud, mis merest toon.
Siis vaatame, kes julgeb needa veel!
N̄uud siia kann, et Tiidu tervit joon,
mu suu on kuiv ja kuivanud mu keel;
õõ tulekul lass r̄õõmsaks muutub s̄uda, meel!“

Krahv vaikib, kisub äkki vimma hend,
kui oleks painand õlgu raske taak,
või silmad pahu varje kavatsend,
mis kandis peidus mõisa sala kaak.
Krahv näeb, kuís mehi tapab tuur, pootshaak,
ja veri nõrgub mõõda rindu, päid,
näeb, kuidas liival mustab haakrikk, saak.
Ja siis, mis hirm! kesk neid, kes liiva jäid,
ta silmab omi vendi, oma isa, väid.

„Ei! See on viirastus! Ta tõrjub naad!
Ei väid, ei isa, vendi ole tal!
Kui olnud on, neid peitvad teised maad,
mis kaugel Lõuna päeva kiire all,
kus loodusväge ei löö karge hall.
Ta tõrjub naad! Ta sugu, hõimtu feist!
Kuid ime! Merest ilmub kuldne tall,
täis punast atru, astub läbi neist,
raud keffi kandes kaelas, õudu, kurja leist!“

Krahv kohmetab, siis väriseb ta huul,
ta liikmed haarab hirm ja jääne jahm.
Kui hirvitades kostab merifuul,
kui sadasuine naer, kui kole kahm,
kui merikoera hulun, ablas ahm!
„Või oli see ehk väljas tume pauk?“
„Ei! Kõik on vaif, leel kirkab mustjas tahm,
vaid nõrka valgust hõhkub süsiauk.“
Vait nagu koolja istub kipper, igar rauk.

Kaob painaja. Krahv vaikib nagu tumm,
ja vahib ainefi, kuis kustub lees,
kuis salavõikalt mustub ahju kumm.
„Kes on see võõras rauk, see võigas mees,
kes mustab nagu paha vaim ta ees?“
„Ah, vana Andres! Seep ta, nagu tont!
Ta punab nii kui veriauru sees.
Kas käes tal tuur ehk nüi ehk lont?
Ah, kuis ta vaikust rõhub nagu koolja ront!“

Siis virgub Ungur kui kesk ränka und.
„Võid minna, Andres, homme oled siin
taas vara! Moona meestele perkpund
vii ühes randa, lisaks õlut, viin.
Nii unub merielu raskus, piin!
Ja homme algavad meil jälle tõöd,
sea valmis paadid, iga kõis ja liin!
Siis lase lõkkeks loifa kilge sõed,
kui kupli säravat näed helkjalt läbi õöd!“

Õõ vajub, saabub uue päeva alg,
lõõb Idas kahvatama valu hahk,
ja koolja sarnaseks lääb krahvi palg.
Kui kivi, karge näib ta nāgu, nahk,
mis peitvad julmad kurrud, joned, rahk.
Kui varga tabab Ungru valguskiirg.
Et uus ei haaraks teda hirmu vahk,
ta põgeneb, silm hālbiv, ihus viirg.
Ja ahju rinnalt langeb lõppu põlend piirg.

TEINE LUGU.

Taas läind on päivi, läinud pikki öid.
Tuul endine ja ilm on selge, soe,
ehk saarel tehakse jo sügistöid.
Kuid meri, nagu enne, lebab loe,
ja vaevalt loorib taevast udu koe.
Ja kipper Andres liigub küla teid.
Ta säilitand on kõiges vana moe :
ta kuulab kõike, pärib noid ja neid
ja vaatab ilmu, ootab aegu tormiseid.

Kuid endist tumedam on krahvi kulm,
kuí näib, kas kohaks rand ehk Kõrgessaar.
Tusk sala painab teda — vaade julm !
Ja rahvas teab : „Ei ole asi klaar !“
Ja sama tõendab Ranna Tiit, to vaar.
Ei tabada või Tiitu Ungru saks,
ei mõisa verikoerde valvas paar.
Ja jutud tõusvad, läävad sagedaks.
Kõik tundub krahvile kuí kius, kuí kättemaks.

Jo kaugelt kuulub võõrast üht ja teist,
mis nagu tuli äkki üles lõõb.
„Või olgu, vähe hooliks jutust neist!“
Kuid vargsi kahtlus pääs ja mõtteis kõeb,
ja sala usalduse juuri põeb.
Kui mükk küll oleks vilu ranna liiv,
on laine salalik, see kangrud sõõb,
ja jäljed paljastab, mis õode siiv
on matnud: valla laugeb saladuse riiv.

TEINE LÜÜD

See võtab kogu kuu kogu päeva üht

Teas lüüdi on päevi, lüüdi päevi
Teul endine ja ilm on science, see
Ehk saarel tehakse lo adustoid, see
Kuld meil, naga enne lüüdi lo
Ja vevali looni laevast üht koo
Ja kipet Andres lüüdi küla löd
Ja sõlitud on kõige vana moe
Ja kumab kõike pähe nõid ja nõid
Ja vastab lüüdi ootab aaga tõmmeld

See võtab kogu kuu kogu päeva üht
Kuld endist tundem ja kashy kulm, see
Kui näib kas kohaks lüüdi ehk kõrgsäär, ja
Lusk sata päevad leda ja vade lüüdi lüüdi
Ja tavas koo, Ei ole sai klan lüüdi
Ja sama tõendab Ranna lüüdi ja vade
Ei tabada võt liin lüüdi aks, see
Ei mõisa veitkõrde valvas päev, see
Ja lüüdi tõevad, läänvärd sadakaks, see
Kõik lüüdi kashyile kui küs, see käärmaks.

KOLMAS LUGU.

Siis ühel õhtul pilve peitub Lääs,
ja ulalt kostab kohin imelik.
Ja lained välgatavad, vaht neil pääs.
Tuul tõuseb, eemalt kuulub hulín pikk,
ja valgeks muutub meri, pimedik.
Torm möllab, õösse mattub taevas hall
ja meriselg, kõik vete lagamik.
Iil iili järke käib ja sööstab skvall,
ja laine müriseb kui ilmsielav vall.

Õõ hirmus algab. Valgmat otsib laev,
mis merel tabanud on maru tõus.
Kuid asjata kõik püüd, kõik meeste vaev!
Torm mässab, väänab meeletumas jõus,
peab laastust peeldes, masíides ja tõus.
Ta murrab taakelvärgi, pilgub koost.
Laev sööstab keskel formi Loode sõus.
Kui merikoeri valkab üles voost,
ja õõ seest hirnub niikui mitu sada hoost.

Ja merimees, kel hädas heitleb hing,
ta tähistab, kust paistaks Lootus-Paak,
kesk pilkast õõd, mis suleb surmaring;
kas kostab tõustes formist merínaak,
või hulub merikoer, kel valmis saak.
Kõik õõ, ja õõ on iga taeva kaar,
ja tühjust rõhub hirm kui painav taak.
Kes teab, mis koos on see ja mis tee haar?
Ja ometi peaks olema siin Híiu saar!

Kuid, äkki, kaugelt paistab ihmjat tuld!
See kustub, kaob, taas paistab helkjalt eel,
kui paagi loif, mis hiilgavam kui kuld.
See hälvib, särab märatseval veel
kui tähe tera, arglev tulikeel.
Ehk paak, mis eel, on kauge Tahkuna,
to õudse saare viimne idateel?
Siit kaugele jääb rand ja rahud, maa,
kuikangestmõirgaks tormja meri mässaks kaa.

Ja meri valkab, sõöstab, rõkkab, keeb,
kui metsaline, tuhatpäine loom;
tuul hulub, vingub, võikaid ääli teeb,
ja alla kannab laeva tormi stroom,
et tüüri järke sünnib lõikav joom.
Õõ nagu peidaks musta linnu siib,
kui nõidusvägi, saladuslik voom.
Ja laeva tüürib vinguv maru tiib,
mis varad neelab, mehed hukatusse viib.

Kuid kuule! Võigas hundus kostab eelt!
Ja merikoera hulun taarna suust!
„Siin Näki-Kurk! Laev eksinud on teelt!
Kõik paadid vette, vabaks kõisist, muust!“
käib hõikus vali läbi lihast luust.
Kui põrgu katel rõkkab Rahu küür.
Siis raksub alus kogu emapuust.
Plank plangust katkeb, katki kargab tüür,
ja vahtu pilvi paiskab sügaviku müür.

NELJAS LUGU.

Ent rannal Andres, hulkuv meeste salk ;
kel käes on kirves, kellel nüi, kel tuur,
kel pootshaak, teivas, muukraud, kellel malk.
Ja kaldes lõõmab kilgetuli suur :
siin õine leer, siin rannameeste luur.
Kui soed naad käivad, haevad mere äärt,
et täifuks krahvi kelder, aif ja kuur.
Naad piiluvad kesk õöd kaa teispool säärt,
ja veavad Kõrgessaare kõik, mis raha väärt.

Krahv istub tornis, kus on kuppellaed,
kristallist seinad, hiigla hiilelamp.
Ta silmi peitvad varjud, verikaed.
Ta otsal tuksatab kui surma kramp.
Kuid nagu sammas näib ta kogu ramp.
Kui painaja ta kõrvus huugab hüüd,
veel koledam kui torm, veeratsu framp.
Need veriteod, need ülekohtud, süüd.
Ta mõtteid läbistavad ihad nagu küüd.

Ta ootab märku, ootab saaki uut.
Ta oofanud on tühja mitu kuud,
kuus kuud ja nädala veel pääle kuuf.
„Nüüd tulnud form, see toob küll randa muud
kui plangid, palgi hulgad, vanad puud.“
Krahv näeb, kuus laineis maale aeleb mast —
ta kuratlikult naerule veab suud —
kuus kilge tulel randa saavub last,
ja liiva pääle virnatakse kasfilit kast.

Ta näeb, kuus linna veetakse haakrikk,
laev laeva järke, voori järke voor —
ta kõige era, vara omanik!
„Ta rikas, vägev, suur kui jumal noor,
ja teda austab võimumeeste koor!“
Siis näeb ta kulda, mil on sala väed.
Kuid uni raueb, katkeb nõidusloor.
Krahv jahmatab: „On verised ta käed!“
Ta farretanud vaate sulgvad koolja pääd.

Siis kostab rannalt mürin, paugud, hõik.
Krahv sööstab tornist alla jalamaid.
Kesk tormi seisvad rannal mehed kõik,
ja üks silmi varitsevad maid,
ja merd, kus möllab maru, laine raid.
Ja vaevalt seleta võib Ungru pilk,
kust kostis hõik, kust paugud alu said.
vaid õudselts liigub kilge punav vilk,
ja krahvi soondes kihab iga vere filk.

Õõ vingub, hulub, karil ägab hõök,
täis õudu mõirgab meri; võigas paik,
kesk mürinat kui hundaks surma rõök,
ehk appi hüüu meeleheitlik kaik.
Või on see neelav sügaviku haik?
Siis äkki sulin, nagu tuleks paat;
siis nagu valkaks võigasvahu laik,
või keerleks, hulbiks meriajus vaat,
ehk mõni mustjas plank, ehk lahki kistud plaat.

Ei! Paat on see, ja feine tuleb veel!
Nüüd teise randa viskab laine sõost,
mis ähisedes murdub kalda leel.
Ses lamab neli meest, poolsurnud fööst.
Kuid hirmust pahem ootab neid veel trööst!
Sest vette kargab kaldalt meeste salk,
eel kipper, vees sees rinnust saadik, võöst.
Siis langeb teras, tuur ja tapimalk,
ja raha vara paadis, see on veripalk.

Veel tume korin, rögin, tume rõök,
siis murdub silm, ja palged peidab hurm:
pääлуу on mälustanud tuura lõök.
Mis meri säästab, pärib ahne surm
kesk vendi kiskjud, viletsam kui turm!
Ja õudu randa jäävad luifma luud:
ei neid küll päri kodumaine nurm,
kus kohisevad vanad hiie puud,
und viimist maitsvad esüisad, armad muud.

Küll teise paati kostab surma hüüd.
Paat taotab pimedat, kus vesihaud,
kuid tühja rauged viimne katse, püüd!
Ta maale sõostvad maru lained laud.
Ja kaldal ootab surm ja tapiraud.
Neid paadis seitse: kaldal mustav arv!
Noid ajab randa saagi himu, naud!
Naad huluvad, ja vette formab parv.
Ja võikaks muudab möllu veri, õode karv.

Kuid paugud käivad, rannamehi viis,
meest hiiglast langeb, sajab üle pää.
Veel enam teised määratsevad siis,
poolpimedas, kus vastast suurt ei näe,
silma vaevalt seletab ehk kilgemäe.
Nüüd paadist mehed vette sõostvad kõik,
ja koguvad kõik jõu, kõik rammu, väe.
Noad, tuurad löövad, mässab kõrilõik.
Õõ hundab, hulub merikoer ja formi hõik.

Randlasist langeb mitu, siisgi ring
jo kitsaks sulgub, koomale hend veab.
Jo langeb laevurid, ja mõni hing,
kes vaarub vette, uppuma ses peab;
fa enne surma võõrast randa neab.
Veel elus kolm, ja kapten nende seas!
Ta võifleb nagu hull, muud ritta seab.
Naad randa pikka lähenevad reas.
Sest kapten kogenud on palju omas eas.

Kuid nagu mees on ranna meeste parv.
Naad seisvad vastas, õlas kinni õlg.
Neist läbi pääseda võib vaevalt harv!
Kui merisoed — naad, silmis elu põlg!
Tuur, pootshaak hundab, välku annab sõlg —
neil süda ahne, nagu elu karm.
Ja, tappa, rõõvida, see nende võlg!
Ei maksa halastus, ei maksa arm,
kas elu, surm, see üksi Hiiu rannas varm!

Süis näitub kipper Andres meeste koos.
Ta mehi kihutab, kuis kannab jaks.
Ja jälle ürgab salk, kõik täies hoos.
Neid ajab vere lõhn, ja tasu, maks,
ja Ungru viha, kurat on see saks!
Torm hundab, mõirgab, must on taeva kaas,
õõ pime, raske astu maad ka vaks.
Täis võikaid ääli rand on, kõrb ja laas.
Ja kooljad, silmad valged, veretavad maas.

Taas vihisevad nuiad, tuikab raud,
ja vestud välgatavad, tõistub tapp.
Kel elu, kellel surm, kel häbi, aud!
Ja silmad andvad tuld, ja viha sapp.
Ja mehi langeb, veres rinna lapp,
ja katki selgluu, katki kaela kont.
Kuid laevameeste hulk ja arv on napp!
Ehk kapten võitleb nagu kurat, font,
ta langeb, haavad rinnas, nagu raske ront.

Ta pääle tormavad kui tuulispask
kõik mehed murdu, raha, kulla püüs,
ja kuri ajab neid, ja paha ask.
Ei maksa merimeeste hing, vaid hüüs,
mis röövib Ungru sute kiskja küüs.
Kuid keskel õhinat meest pääseb kaks,
mis hinnaks kapten kallilt elu müüs.
Naad päästab õõ, see laotub sügavaks,
kui ringist väljaspool neid piirab männik paks.

Kui võlu küüsis seisab, vahib krahv,
silm põlev, põsed õõned, raudne rind.
Käes tuksub pistol, teises mõõga kahv.
Ta näeb, kuus kilgeis verest aurab pind —
see tema rikkuse, ta võimu hind!
Ta näeb, kuus randa peidab meeste loog,
ja pilk tal seurab taplust kui röövlind.
Ta seisab kesef õõd, kus hundab voog,
kirk tarrufab ta hinge, ahnus, fusa hoog.

„Naad langend, valmis!“ mõtleb Ungru meel,
kesk pimedat, kus käivad varju read.
„Rand sõnafu, liiv mükk, ja tumm ta keel.
Randlased fruud, sa seda mõistad, tead,
ehk naad küll orjad, orjaks neid kaa pead.“
Siis näeb ta silm, kui kiiskaks, hiilgaks kuld,
ja kullaks saavad koolja virnad, pead,
siis taas, kui näeks ta vale paagi tuld.
Kuid õõ on õud, verd lehkab, punab ranna muld.

Siis välkab mõte uus taas krahvi pääs.
„Naad põgenevad, andvad ilmi ta.
Neil teada saladus, neil kõik on käes!“
Ja krahv näeb ilmsi põgenejad kaa.
Ta silmis mustab kõik, ja kaob maa.
Ta näeb neid: neid on kaks, naad neelab õõ.
Ta tahab hüüda, suust ei sõna saa.
Kui painaja, nii halvab veritöö,
peaaegu, et ei süda rinnus enam löõ!

Siis toibub krahv. Kõik — mustav võigas õõ.
Voog hulub, rahu rõkkab, hundab lees.
Kõik pilkane, ei kilged enam kõe,
kõik võigas, hirmus taga, ümber, ees.
On nagu hõikaks Ungrut võõras mees.
Kas tõsi, vale kõik — ta seda haob.
Ta väriseb, põsk hirmus, jäätvast hees.
Ta vabiseb, ta üle tühjus vaob,
kuí varas, vilets roist ta pimedusse kaob.

VIIES LUGU.

Taas formab, sügismarus mõirgab rand.
Taas Ungur, kipper kõrval, valvab õöd.
See kuplí põlema on hakafand :
käes jälle tavalised õised lõöd.
Aeg ajalt loitvad herguks lõkkeks söed
ja kustub, rauged mõni lõpnud tukk.
Õöd mõõtvad mustad rangud, välgu vööd.
Kui hirmus kõigub torn ja raksud lukk,
kui vabiseks maailm ja kõiki päriks hukk.

Õõ hulub, laine röögib, hundab voog.
Veed huilgavad kui mitu sada suff ;
ja pilvedeni tuiskab maru hoog.
Kesk pimedat, kesk taarna ääretut
kui vaimud sõõstaksid ja kostaks nuff,
all rohelise kuma, välgu joa.
Taas hirnub merikoer, to hirmus juff !
Õud, võikad hääled täitvad kuppelfoa,
kui oleks kooljad saanud kodukäima loa.

Siis rõkkab püssisalv, alt kostab larm.
Siis keegi jookseb torni, mürtsub trepp.
Ja silmis hirm ja õud, kesk otsa arm,
alt luugist torni sõostab mõisa sepp.
Ta vaarub, haavust hull, toeks kupja kepp;
ta otsal näikse kuuli reiga viif,
kust jookseb verd, kus punab hurm ja lepp.
Ta karjub: „Põgenege, jooseke siit!
All laevurid, randrööflid, kaasas Ranna Tiit!”

All hulun, paugud, kirumine, tapp,
ja ägin, vali lõhkumine, jooks.
Randlased, joobnud, näevad: arv ees napp,
naad jahmust toibuvad, kõik valmid hooks.
mis tuleks kaa, mis lõpu surm kaa tooks.
Naad võitlevad, kui hullud, merisoed,
naad tapavad, maa muutvad verisooks.
Nii rannas harjumused, muitsed moed.
Ei mehi pidada või misgi tõkkes, toed.

Kuid väli mustab mehi, suur neid jõuk.
Pauk paugu järke raksus, vingub sääli.
Siis tekib käsikähm ja taplus, tõuk.
Randrööflid tuleb rannast, tuleb mäelt,
kui maa alt ilmub neid, selt, teiselt käelt.
Siis välgub mõök, malk, tuur, ja püssi fikkk.
Mees langeb siin, mees sääli, kesk koolvat äält.
Nii voogab taplus, ragin, võiflus pikk.
Ja õudself hirnub Näki-Taarn, must pimedik.

Randlasi vähe, kindel nende samm,
kuid pisut mõne, ehk ka julge maht.
Neid langeb loogu, mõnel murdub ramm,
haav rinnus ammutav, suus verivaht,
ja võikalt kustub metsik elu taht.
Nii langenud on neli, langend kuus,
kuus muudgi randlast, pääle viimist kaht.
Kõik langend mõõga lõõgist, kuulid luus,
maad purre kummuli, all ranna sõmer, kruus.

Kaks viimast püüab pakku, ränk on pääs
kesk sõõstvid salku, taga, ümber, ees.
Naad maha sirutakse, nüüd naad käes!
Neil silmad metsikud, hing peksab sees,
naad liikmid väänvad, tusas kumbgi mees.
Naad seotakse, ketti jalad, käed.
Ei või neid päästa karg, ei pagu, pees;
ei päästa Ungru nõidus, sala väed.
Kui lüllí näeksivad, naad longu laskvad pääd.

Ja torni ründab mehi, tungib tropp.
Kõik feed on lahti, valla luuk, riiv, haak.
Krahv mükk kui koolja, herk ta huule sopp.
Siis püsti sõõstab Andres, krahv, sepp Jaak,
ja samas õõsse vajub sala paak.
Siis kõliseb kui katki läheks ruuf,
ja katusele tümpsab raske faak.
Siis vaikus, õõ kesk soldatid, meest kuuf,
kes torni formanud, kus saladuslik muuf.

Neid haarab sala hirm ja kahkjäs õud
kesk pilkast õöd, kesk salapärast feed.
Neil võikus nõõrib kurgud, neelab jõud.
Ei vilku anna lambid, seinad, leed.
Vaid meri hundab, nutvad taevad, veed,
ja kaugel hulub, hirnub Näki-Taarn.
Kui ussid käivad taevas välgu keed.
Ja õõ seest nagu karjuks merikaarn,
või hundaks merikoer, kel raudne kurk ja saarn.

Naad taganevad, sööstvad alla taas,
kui kihutaks neid Õel, nii neil on kiir.
Naad komistavad, jalus kooljad maas.
All torni ümber seisab meeste tiir,
kui raudne võõ, sulgahel, mustav piir.
Naad hoone leekidesse pistvad siis.
Lõõm lahiseb, läãb valgeks taeva viir,
ja pilvi kostab ragin, kole viis,
ja rand ja meri kumab, kauge laas ja hiis.

Lõõm voogab, vasta helgib torni tipp.
Kõik hoones mühab, hiilgab, lõõmab säääl,
ja leegi piiri safub kuppel, lipp.
Siis kostab äkki kisa, metsik ääl,
ja tulest sööstab Andres, krahv ta käel.
Krahv formab, silmad julmad, valus koon,
pilk võõras, nägu kole hirmu väel.
Ta otsal tuikab metsik sinav soon,
ta palges, kivikarges, sähvib vihav joon.

Ta ees on meeste salgad, vägírind.
Ja kípper haaratakse, krahv on vang.
Ei päästa neid vôi enam mísgí hind,
ei päästnud nõidus, sala kamber, kang!
Kõik needus, kõik on kadunud, kõik lang!
Vaif seisab vana Andres, kípper vahv.
Ei aifa kuld, ei vanne, palved, mang,
ei aifa pístol, halja mõõga kahv.
Kui hull, kui nõdrameelne vahib Ungru krahv.

KUUES LUGU.

On läinud päivi, nädalid ja kuud.
Krahv istub vangis, vesikruus, leib ees.
Jalgrauad teevad ääli koletuid.
Krahv oma õudu nagu silmab vees: —
„Kui luider, julm, kui kole on see mees!“
Siis on kui tuult ja tormi kuuleks ta,
ja nagu loidaks tuhvalt õine lees;
ta kõrval nagu istuks Andres kaa,
ja nagu eemal mustaks meri, võigas maa.

Ta vaimu ilmub hele nooruspõlv,
aeg kauge, isakodu, Kõrgessaar,
ja lapsemeele helkjäs taevavõlv.
Kuis meelitas siis kauge ilma kaar,
ja rand ja meri, veed, vee viirgub haar,
lai maailm, selle rikkus, suurus, võim,
mis talle jutustanud isa vaar,
ja vanad laevamehed, merihõim!
Kõik säras nagu elu algav kuldne lõim!

Ja ime veetlust hiilgas kõik maailm!
Ta võlus kuld, ja vara, maine hūis.
Ja kulla läigist süttis süütu silm,
ta oma hinge ahnusele müüs,
mis mitme hukk ja mitme hinge pūis.
Ja vara hävis temast noorusrõõm,
mis ihnus surmas kui vampiiri kūis.
Kõik mürgiks muutus: küllus, elu rõõm!
Kuld oli ülim kirg, võim elu foitev lõõm!

Meel sulgus muile, võikaks muutus hing
ja süda paadus kõvaks kui graniit,
ta otsis formi, õöd, kus pime ring,
ja mehí, kelle võõras laitus, kiit —
nii sündis Andresega vara liit.
Ei kutsund teda tähtis-taeva ruum,
ei imed looduse, ei meri, niit.
Ta otsis ohtusid, kus võiflus kuum,
jái talle võõraks elu muu ja selle tuum.

Ta päeva põgenes, ja ausai tõõd.
Ta hulkus mõõda randu, vesi, maid,
kesk tormi, pilkaspimet sügisõõd.
Tuul huluv, õõ tõi talle rahu vaid,
ja marulinnu hüüd, ja laine raíd.
Mis õudsem koht ja mida jubem paik,
need seda enam tüündima ta said.
Kesk taarna, hinges piin, suus mõru maik,
ta tundis, kuidas ammutas eel elu haík!

Krahv jahmatas. Ta silmab õõsist merd.
Torm müriseb ja eemal vingub tuul.
Siis silmab ta kui kooljaid, tõmmut verd,
mis helenduses tabab välgu kuul.
Krahv kuuleb äält, mis päästab surev huul.
Siis näeb ta: õõ sees mustab pime reit,
sääl hoigab võikalt nagu surma suul.
Siis käib kui kõu ja hele välgu heit,
ja laotus vangub, valla kargab koolja peit.

SEITSMES LUGU.

Krahv virgub: „Petlik hirmu pilf on see,
mis päeva tera müüridele koob!
Need müürid rohekad kui sammal vee,
mis mere, läinud ajad meele toob,
ja ilmsi elavaks kõik asjad loob.“
Krahv tüündib, taltub. Kadunud on ask.
Krahv laualt kannu haarab, sõõmu joob.
„Vist käes on“ mõtleb ta „nüüd päeva lask,
kiirg kiiskab ülal lael ja seinil nagu vask.“

Vait kustub videv valgus üle lae.
Kõik mafab henda surnuvaikus, must:
hallrõsked müürid, kalged, põrandpae,
ja krahvi õõned silmad vastu ust
kui hirmul pimedada õõ tulekust.
Ta seisab tardunud kui kivi lõhk
kesk sala varje, kurfi ääletusi.
Täis õudu mustab ümbrus, haudne hõhk,
ja krahvi pääle langeb ahastus ja rõhk.

Rind ängistub, hing peatab, hädalt käib,
kuí lasuks rinna pääl raud müürid, laed,
nii painav fundub pime, võikus näib.
Alf rusub hinge põrand, mustad paed
kuí kole haud, kuí sügav surnuaed.
Nii ängistab, kuí painaks ilma kumm!
Jo peitvad krahvi silmi koolu kaed,
pääd läidab tume vari, mõtte summ,
ja on, kuí läheneks jo surma samni, nii tumm.

Siis ürgab metsik süda, soone tuik.
Krahv sõostab püsti, püsti metsik tukk.
Ta kiirub, õõ taas läidab rõkkav huik,
et müürid kostvad, raksub raudne lukk,
ja iga paas, ja sein, ja lagi, nukk!
Ta karjub niikui hálbinud metsloom
kesk laant, või keda pärib kool ja hukk.
Ta määratseb kuí vihas maru voom,
kuí mõirgav rajü ilm ja vinguv tormi joom.

Ja õõnelt sureb kurtjas, raugé ääl.
Kõik vaikib, nagu enne, vaiksem veel!
Veel võikam ránkus rusub Ungru pääl,
ta üle, ümber, taga, all ja eel!
Kuí vangistud rõõvlind, nii heitleb meel.
Krahv mässab, peksab vastu müüri pääd,
ja väänleb, määratseb, suus valus keel.
Ta peksab verre küünarnukid, käed.
Kuíd ahastus ei lauge, nagu rusuks mäed.

Siis, viimaks, millal kulutatud jõud
kesk viha sõoste, rauged vimma ind —
ta haarab väsimus ja huimus, õud.
Krahv langeb maha, rusuks pekstud rind,
kui oma verre surev kiskja lind.
Siis on kui variseksid rängad mäed,
maa alla vajuks painav, mustav pind.
Ta valdab minestus ja uneväed,
ja unenäod, mis rahustavad tüüned, hääd.

Ta näeb. Ta liigub pikka ränka teed,
teed kauget, piiritumat, elueast,
mis mõõtvad arud, laisalt jooksvad veed.
Kui kahetseja, eksind hulga seast,
ta sammub puhastuma süüst ja veast.
Siis on kui tõuseks valuhaim ja koif,
mis nagu imeleek lõõb hõifisma east,
ja taevaalust täidab mahe loif,
ja krahvi hinge rahu, jumaline toif.

Ta kuuleb. Kaugelt kostab helin hell
kui taevaline ääl, kui nõidlik foon,
kui kuldne helk, kui hõbedane kell,
mis tungib südame kui hurmav joon,
et imeõnnest paisub iga soon.
Õnn täidab kõik, sest särab taevas, maa
ja krahvi pale, ots, ta kogu hoon.
See täidab põlispika elu raa,
maailma valud, süüd, kõik ainsa õnnena.

EPILOOG.

Krahv kantud, kõnelevad muistsed lood,
kesk õnsud uni, üle maade, vee,
kus käivad hörnad tuuled, mahed vood,
siit Põhjas! Lõuna mere saarele.
Sää! lõpnud rada, hõhuline tee,
fa pandud rannale, kus hõitsev nurm,
mis igihaljas, peidab kalda lee.
Ei marud mässa sää! ei päri turm,
ei eksita sää! õnsat rahu raudne surm.

Krahv istub nüüdgi rannal, tüün fa siilm,
ja vaatleb vesi, randu ääretuid.
Ta üle kaarleb õnsalik maailm
kesk igihaljaid taimi, palmipuud,
kesk alakevadet ja igisuud.
Ta igatseb, et näeks kord masti, peelt
ja purje allpool tähti, allpool kuid,
mis imehiilgusega fõusvad eelt.
Ta hinge hoiab õnsus, õnn fa kahjumeelt.

MÄRKUSED.

A.

ask, sa (Ln.) — nõidusvägi.

H.

haakrikk, ku (Sr.) — mere maale aetud vara.

haar, ra (Vr.) — haru.

hagama, haen, (Ln. Sm.) — otsima, taga ajama.

hees, (Vn. k.) — ines. higi — higis.

hoon, nu (Vr.) — halb, lahja.

hulpima, lbin (Sr.) — vees üles-alla kõikuma.

hurmama (Sm.) — nagu nõiaväega võitma.

höök, gi (Sr. Sm.) — laine päälekäik.

hüüs, hüü (Vn. k. Vr.) — varandus.

I.

ind, nna (Sr. Sm.) — kihk, kirk.

J.

jõuk, gu (Vr.) — hulk.

K.

kaarlema, (Sm.) — kaarena laiuma, paistma.

kahkjas, ja (Ln.) — kahvatu.

kahv, va (Vr.) — käepide.

kiirguma, run (Sr.) — karjuma.

koos, si (Sr. Ingl.) — sõidukurs.

küdi, küü (Sr.) — uss.

L.

laugema (Sm.) — valla, lahti minema, sõlmest.

lees, lee — 1) tulease; — 2) liivik.

lüll, li (Ln.) — võllas.

M.

meriaju (Sr.) — lainete maale aetav ehk edasi
kantav asi; lainete liikumine.
merinaak, gu (Vr.) — merikana.
mükk, ka, (Vr.) — tumm.

P.

pilkuma, lgun (Vr.) — koost katkuma, puruks
tegema.

R.

ründama, ndan (Sm.) — kokku tungima.

S.

saarn, a (Vn. k.) — jutt, sõnum.
seurama (Sm.) — järel käima; tähele panema.
skvall, i (Ingl.) — tuule piste, tormi hoog.
säilitama (Sm.) — alal hoidma.

T.

taak, ga (Vr.) — kandan, raskus.
taarn, a — põhjatus, sügavik, kuristik.
turm, a (Sm.) — vahing, hukka saamine.
tõistuma (Sm.) — korduma.
tõu (Al. Sks.) — laeva kõis.
tähistama (Sm.) — sihtima, vaatama.

U.

ulalt — väliselt merelt.

V.

voom, a — metsik hoog, viha tuju.

Ü.

üritama (Sm.) — püüdma, ette võtma.

HIND 50 KOP.